

Việc Washington quyết định gộp chặt đàn Ông vào châu Á của họ và việc New Delhi sẵn sàng tiếp nhận do đó vẫn khuôn khổ bên chực chờ sẵn chờ thiến các triền vùng cho đàn Ông Thái Bình Dương như một khái niệm địa chính trị đáng tin cậy.

Một trong những động lực mới của sự hiện diện địa chính trị đang gia tăng ở châu Á và các vùng biên của khu vực này là việc sử dụng ngày càng nhiều thuật ngữ “Đàn Ông Thái Bình Dương”. Trong chuyến thăm dài ngày đến châu Á vào tháng 11/2017, Tổng thống Mỹ Donald Trump đã xác định rõ khu vực này là “Đàn Ông Thái Bình Dương” chứ không phải là “châu Á-Thái Bình Dương” như thông thường. Các khái niệm về không gian địa chính trị không bao giờ là bất biến, và việc Trump chú trọng vào đàn Ông Thái Bình Dương như một minh chứng rõ ràng của đàn Ông, thái độ quyết đoán của Trung Quốc và sự hiện diện ngày càng mạnh mẽ của họ ở đàn Ông, cũng như các kế hoạch của Washington nhằm nâng tầm mối quan hệ đối tác chiến lược của nước này với New Delhi. Nó liên quan đến sự đánh cược chiến lược của Mỹ về vai trò tương lai của đàn Ông trong việc định hình cấu trúc an ninh ở Đông bán cầu. Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe tích cực thúc đẩy trong những năm gần đây, khái niệm đàn Ông Thái Bình Dương có thể bắt nguồn từ quyết định của Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) mời đàn Ông với tư cách là một thành viên sáng lập Hội nghị cấp cao Đông Á (EAS) năm 2005. Tuy nhiên, tính bền vững của động lực đàn Ông Thái Bình Dương vẫn còn sự ph

thuộc vào việc New Delhi sẵn sàng làm việc với Mỹ và các đồng minh của Mỹ trong khu vực.

Việc Tổng thống Mỹ Donald Trump dùng thuật ngữ “Đàn Ông Thái Bình Đông” thay vì thuật ngữ quen thuộc hơn là “châu Á-Thái Bình Đông” trong chuyến thăm đầu tiên của ông tới châu Á với tư cách là tổng thống vào tháng 11/2017 đã khiến nhiều quan sát viên trong khu vực ngạc nhiên. Tuy nhiên, quan niệm “Đàn Ông Thái Bình Đông”, như một không gian địa chính trị cũ kỹ, đã dần dần có được sức hút trong những năm gần đây giữa sự trỗi dậy của Ấn Độ, mối quan hệ chiến lược ngày càng sâu sắc hơn của nước này với Mỹ và sự ủng hộ của Nhật Bản đối với ý tưởng này. Mặc dù các chính quyền liên nhiệm đã bắt đầu thi thố những sự đồng cảm từ này, nhưng Chính quyền Trump có phần thích thú khi đón nhận nó. Họ đã biến ý tưởng về một “Đàn Ông Thái Bình Đông tự do và cởi mở”, được trình bày rõ ràng lần đầu tiên bởi Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe, thành “mũi neo” mới cho chính sách châu Á của mình. Đàn Ông Thái Bình Đông với tư cách là một ý tưởng địa chính trị chỉ có khi nãy gần đây New Delhi bắt đầu đóng một vai trò lớn hơn trong việc định hình nên chính trị an ninh của một khu vực rộng lớn kéo dài từ bờ đông châu Phi đến Tây Thái Bình Đông và cởi mở hơn trước những thách thức công tác vì an ninh khu vực như các chế độ 4 bên giữa Mỹ, Nhật Bản, Ấn Độ và Úc.

Đàn Ông Thái Bình Đông và Đàn Ông Thái Bình Đông

Theo một quan chức cấp cao của Nhà Trắng khi thông tin vốn tốt cho báo giới về chuyến thăm dài ngày của Trump đến châu Á để tham dự Hội nghị cấp cao Diễn đàn hợp tác kinh tế châu Á-Thái Bình Đông (APEC) và EAS, “Đàn Ông Thái Bình Đông – đây là bản chất của ý tưởng Đàn Ông Thái Bình Đông. Chuyến thăm của ông cũng bao gồm các cuộc gặp song phương thực chất với các nhà lãnh đạo của Nhật Bản, Hàn Quốc, Trung Quốc, Việt Nam, Philippines và các nước khác bên lề 2 hội nghị cấp cao. Trong chuyến thăm của mình, Trump đã khoanh vùng khu vực này là “Đàn Ông Thái Bình Đông”. Về quan chức này nói thêm: “Chúng tôi có mối quan hệ bền vững và ngày càng phát triển với Ấn Độ. Chúng tôi nói về ‘Đàn Ông Thái Bình Đông’ một phần vì cảm từ đó nắm bắt được tầm quan trọng của sự trỗi dậy của Ấn Độ”. Về quan chức này lập luận rằng an ninh và sự thịnh vượng của Mỹ phụ thuộc vào việc hỗ trợ khi những tiếp cận khu vực này để có được một dòng chảy thương mại tự do và rằng “một Đàn Ông Thái Bình Đông tự do và cởi mở nói đến tầm nhìn đó”.

Câu chuyện an ninh quốc gia của Trump là tổng H. R. McMaster đã ông họ việc sử dụng khái niệm này trong cuộc phỏng vấn với Mạng truyền hình toàn cầu Trung Quốc (CGTN) ngay trước khi tổng thống đặt chân đến Bắc Kinh. Chẳng ra sao hội nhập kinh tế ngày càng gia tăng giữa Đông Á và khu vực duyên hải Ấn Độ Dương, McMaster nói rằng thuật ngữ này nhằm bắt kịp hiện tượng mới trong khu vực. “Ý tưởng về Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương và đường xuất phát của nó phải tham gia định hình cán cân quyền lực châu Á bắt nguồn từ quá khứ. Trước khi chúng ta truy tìm nguồn gốc của sự tiến triển gần đây cho khái niệm này, điều quan trọng là phải lưu ý rằng các nhà hàng hải hàng hải sử dụng khái niệm ‘Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương’ để mô tả khu vực sinh địa lý bao gồm các vùng biển nhiệt đới ấm áp của Ấn Độ Dương và khu vực phía Tây và trung tâm Thái Bình Dương”.

Tầm quan trọng của Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương

Giữa làn sóng tư tưởng đưa chính trị vào đầu thế kỷ XX, Alfred Thayer Mahan đã bàn về khu vực kéo dài từ Tiềm Á đến bán đảo Triều Tiên đang nổi lên như một chiến trường quyết định trong nền chính trị toàn cầu. Chiến lược gia ngoại giao Karl Haushofer đã đưa concept không gian Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương vào những năm 1920. Tầm quan trọng của khu vực này trong Chiến tranh thế giới thứ 2 được phản ánh trên chiến trường Myanmar-Trung Quốc-Ấn Độ mà nó đó đã quốc gia Ấn Độ Raj thuộc Anh, Trung Quốc theo chủ nghĩa dân tộc và Mỹ đã phải hợp lực phòng thủ chống lại sự chi phối đóng cửa Nhật Bản đối với Đông Nam Á. Những hàng hải hàng hải của Trung Quốc và Ấn Độ sau chiến tranh đã chứng kiến sự xói mòn của khái niệm Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương. Dù hai đội hàng hải của Nam Á và Đông Á ngày càng được xem là 2 thế lực riêng biệt, những sự trợ giúp của Trung Quốc và sự nổi lên chậm rãi của Ấn Độ chắc chắn đã khôi phục các mối liên kết giữa Thái Bình Dương và Ấn Độ Dương cũng như giữa Đông Á và Nam Á.

Một trong những ngoại lệ đưa ra sự nhất lý là ông họ việc đưa Ấn Độ vào ma trận Đông Á đến từ Singapore. Trong một bài phát biểu thế giới khi nhìn xa trông rộng tại lễ khai trương Viện nghiên cứu Nam Á vào đầu năm 2005, Bộ trưởng ngoại giao Singapore khi đó là Ngô Tác Dụng nói: “Sự trợ giúp của Ấn Độ buộc chúng ta phải xem xét môi trường của chúng ta trên những phương diện mới. Việc coi Nam Á và Đông Á là các chiến trường chiến lược riêng biệt chủ yếu tác động vùng ngoại vi sự ngày càng ít được chấp nhận hơn. Dĩ nhiên, quan hệ Mỹ-Trung-Nhật vẫn sẽ là quan trọng. Những mặt tam giác quan hệ chiến lược lớn mới giữa Mỹ, Trung Quốc và Ấn Độ sẽ được xếp hàng lên đó, tạo ra một môi trường phức tạp hơn”. Những nhận xét của Goh được đưa ra trong bối cảnh tạo ra một diễn đàn mới, EAS, vào năm 2005. Singapore đã mở rộng sự ông họ mạnh mẽ đối với việc thâu nhận Ấn Độ là một thành viên sáng lập của EAS.

Nếu như Singapore nhanh chóng nhận thấy tầm quan trọng trở lại của Ấn Độ đối với cấu trúc an ninh châu Á, thì Nhật Bản lại hết lòng đón nhận và trình bày rõ ràng khái niệm Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông. Phát biểu trước Quốc hội Ấn Độ vào tháng 8/2017, Abe đã nói về “sự hội tụ của hai bên”. “Thái Bình Đông và Ấn Độ Đông hiện đang tạo ra một sự kết nối mạnh mẽ như là những vùng biên tự do và phần thịnh. Một ‘châu Á rộng lớn hơn’ phá bỏ các ranh giới địa lý hiện đang bắt đầu được định hình một cách rõ ràng. 2 nước chúng ta có khả năng – và trách nhiệm – đem báo rộng nó mở rộng hơn nữa và nuôi dưỡng và làm giàu những vùng biên này”.

Sau Abe, chính quyền của Tổng thống Mỹ khi đó là Barack Obama đã bắt đầu thi thố song song cùng lúc này. Trong khi một số người song song khái niệm “Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông”, những người khác bắt đầu song song khái niệm “Ấn Độ Đông-châu Á-Thái Bình Đông”. Tuy nhiên, bản chất của ý tưởng là như nhau – đã có sự hội nhập ngày càng gia tăng giữa 2 đối tượng và một Ấn Độ đang trở lại sự đóng góp nhiều cho hòa bình và sự thịnh vượng trong khu vực. Ngoài nhân tố Ấn Độ, việc tạo dựng một không gian nối 2 đối tượng đã nhanh chóng tìm thấy sự cộng hưởng ở 2 nước – Úc và Indonesia – vốn nằm ở nơi giao nhau giữa Ấn Độ Đông và Thái Bình Đông. Tranh luận về các vấn đề và triển vọng cho khái niệm địa chính trị mới đã thu hút đông đảo sự tham gia của giới trí thức trong thập niên thế kỷ XXI. Mặc dù có nhiều người ủng hộ những cộng đồng có nhiều người chỉ trích, được biết là từ Bắc Kinh. Lập luận là Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông là một siêu khu vực nhân tạo đang được xây dựng nhằm cô lập Trung Quốc.

Quan điểm ở New Delhi

Giống như nhiều nước khác, New Delhi có phần do dự về việc đón nhận ý tưởng Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông. Trong khi một số người nhìn thấy cơ hội để Ấn Độ mở rộng sự hiện diện toàn cầu của họ, thì những người khác lại coi đó là một nỗ lực có thể có của Mỹ nhằm lôi kéo Ấn Độ vào một vòng kiểm soát chung lại Trung Quốc. Mặc dù cựu Thủ tướng Ấn Độ Manmohan Singh thì thối thuở trước song song thuở trước Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông, nhưng không phải tất cả mọi người trong chính phủ đều tỏ ra bất thuyết phục. Nếu như đó là một vấn đề về ý thức hệ đối với một số người, thì những người khác lại đặt câu hỏi về tính thiết thực của khái niệm này. Cựu an ninh quốc gia của Singh là Shivshankar Menon đã chỉ ra các vấn đề về việc định nghĩa “Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông” như một không gian riêng rẽ: “Lý do tôi phản đối việc gọi Ấn Độ Đông-Thái Bình Đông là một không gian là vì nếu chúng ta làm vậy, thì có nguy cơ đưa ra một giới pháp cho các vấn đề an ninh khác nhau

gây lo lắng ở Ấn Độ, các vùng biên giới Trung Quốc, và Tây Thái Bình Dương”.

Chính quyền Narendra Modi, vốn chịu trách nhiệm về quốc gia từ tháng 5/2014, bắt đầu chấp nhận thu hẹp “Đàn Ông Thái Bình Dương” theo một cách chậm mà chắc. Trong tuyên bố tầm nhìn được Modi và Obama đưa ra vào tháng 1/2015, hai nhà lãnh đạo đã gọi khu vực này là “châu Á-Thái Bình Dương và Ấn Độ”. Một năm sau, New Delhi bắt đầu sử dụng cả hai thuật ngữ “châu Á-Thái Bình Dương” và “Đàn Ông Thái Bình Dương”. Trong bài phát biểu tại hội thảo Shangri-La vào tháng 6/2016, Bộ trưởng Quốc phòng Ấn Độ khi đó là Manohar Parrikar nói: “Tôi với Ấn Độ, do chúng tôi nằm ở trung tâm lực đẩy châu Á rộng lớn tiếp giáp với hai bờ Ấn Độ, nên bắt kể sự đồng cấp nào đến châu Á đều ám chỉ toàn bộ khu vực địa lý trải dài từ kênh đào Suez đến bờ Thái Bình Dương”. Kể từ năm 2017, Modi và các cấp viên của ông đã sử dụng thuật ngữ “Đàn Ông Thái Bình Dương” thông xuyên suốt. Cuộc gặp giữa Trump và Modi tại Washington vào cuối tháng 6/2017 đã tạo dựng mối quan hệ đối tác Ấn-Mỹ trong bối cảnh Ấn Độ Thái Bình Dương. “Với vai trò là các bên quản lý có trách nhiệm ở khu vực Ấn Độ Thái Bình Dương, Tổng thống Trump và Thủ tướng Modi đã nhận thức rằng một mối quan hệ đối tác chặt chẽ giữa Mỹ và Ấn Độ có ý nghĩa trung tâm đối với hòa bình và sự ổn định trong khu vực”.

New Delhi cũng tán thành quan niệm về một “Đàn Ông Thái Bình Dương tự do và cởi mở” đã được Abe trình bày rõ ràng. Vào cuối buổi gặp gỡ của hai tại Gujarat vào tháng 9/2017, Modi và Abe đã nhận mạnh “cam kết mạnh mẽ của hai vị đối tác quan hệ đối tác dựa trên các giá trị của hai nước trong việc đạt được một khu vực tự do, cởi mở và phần thịnh mà ở đó chế độ quyền và luật pháp quốc tế được tôn trọng, và những bắt buộc được giới quy định thông qua đối thoại, và ở đó tất cả các nước, dù lớn hay bé, đều được hưởng quyền tự do hàng hải và hàng không, sự phát triển bền vững, và một hệ thống thương mại và đầu tư tự do, công bằng và cởi mở”. Hai nhà lãnh đạo cũng cam kết “kết hợp Chiến lược Ấn Độ Thái Bình Dương tự do và cởi mở của Nhật Bản với Chính sách hành động hàng hải của Ấn Độ”, thông qua việc tăng cường hợp tác an ninh hàng hải, cải thiện tính kết nối trong khu vực Ấn Độ Thái Bình Dương rộng lớn hơn và tăng cường hợp tác với ASEAN.

Vào khoảng cuối năm 2017, Mỹ cũng chấp nhận chủ đề một “Đàn Ông Thái Bình Dương tự do và cởi mở”. Trong bài phát biểu của ông vào tháng 10/2017, Ngoại trưởng Mỹ Rex Tillerson đã kêu gọi phải có một quan hệ đối tác kéo dài 100 năm ở Ấn Độ Thái Bình Dương giữa Mỹ và một Ấn Độ “đang trải nghiệm một cách có trách nhiệm”. “Trung tâm của thế giới đang dịch chuyển sang trung tâm của Ấn Độ

Đàn Ông Thái Bình Dương. Mỹ và đàn Ông – với các mục tiêu chung của chúng ta là hòa bình, an ninh, tự do hàng hải, và một cấu trúc tự do và cởi mở – phải đóng vai trò như là những người dẫn đầu ở phía Đông và phía Tây của đàn Ông Thái Bình Dương, là người dẫn đầu bên trái và người dẫn đầu bên phải mà “giữa chúng khu vực này có thể đạt tới tiềm năng lớn nhất và tốt nhất của mình”. Tillerson phát đi tín hiệu rõ ràng Washington chắc chắn đã đưa “Đàn Ông Thái Bình Dương” vào tiến trình chiến lược của Mỹ.

Liên minh bên bên

Một trong những lợi ích chính của khái niệm này là đàn Ông Thái Bình Dương không thích hợp với một cấu trúc khu vực cố kết. Tuy nhiên, đi kèm với sự ủng hộ khái niệm đàn Ông Thái Bình Dương là lời kêu gọi tạo ra một liên minh gồm các quốc gia có cùng mục đích ở khu vực có liên quan. Trong bài phát biểu của mình trước Quốc hội đàn Ông vào năm 2007, Abe đã lập luận rằng “châu Á rộng lớn hơn”, được hình thành như mối quan hệ đối tác chiến lược giữa Nhật Bản và đàn Ông, “sự tiến triển thành một mạng lưới rộng lớn bao trùm toàn bộ Thái Bình Dương, trong đó có cả Mỹ và Úc. Cởi mở và minh bạch, mạng lưới này sẽ cho phép người dân, hàng hóa, vốn và tri thức tự do lưu thông. Khuôn khổ bên bên đang như đã tàn lụi chỉ sau một vòng tham vốn giữa các quan chức cấp cao của bên ngoài vào mùa Hè năm 2007 trong sự phấn đấu từ phía Trung Quốc. Năm 2008, Chính phủ Úc mới được cử, do Kevin Rudd lãnh đạo, đã công khai bác bỏ khái niệm về khuôn khổ bên bên ở châu Á.

Tuy nhiên, đó không phải là sự chấm dứt khuôn khổ bên bên. Sau khi trở lại làm Thủ tướng Nhật Bản vào cuối năm 2012, Abe đã tìm cách khôi phục khuôn khổ bên bên. Trong một bài viết cho tạp chí thông tin chúng ta, Abe thừa nhận rằng ông đã đánh giá thấp một cách đáng kể tiến độ và phạm vi của sự triển vọng trên biển của Trung Quốc khi ông phát biểu trước Quốc hội đàn Ông vào năm 2007. Trong khi Trung Quốc thể hiện thái độ quyết đoán ở biển Hoa Đông và Biển Đông và triển khai sức mạnh vào đàn Ông Thái Bình Dương, Abe đã vạch ra một chiến lược “mà như đó Úc, đàn Ông, Nhật Bản và bang Hawaii của Mỹ hình thành một hình thái đối phó với các vùng biển chung trải dài từ khu vực đàn Ông Thái Bình Dương đến Tây Thái Bình Dương. Tôi sẵn sàng đấu tranh, ở mức độ nào nhất có thể, các năng lực của Nhật Bản vào hình thái an ninh này”. Abe tự nhiên đã giới thiệu và tăng cường hoạt động hàng hải ở đàn Ông Thái Bình Dương và thúc ép đàn Ông, Mỹ và Úc khôi phục khuôn khổ bên bên. Mặc dù các nhà lãnh đạo đàn Ông trong khắp mọi phần của chính quyền có cảm tình đặc biệt với Abe, những hạn chế như không sẵn lòng khôi phục khuôn khổ bên bên.

Trong khi mối quan hệ với Trung Quốc xù đi vào năm 2016 và 2017, và Washington và Tokyo liên tục kêu gọi khôi phục khuôn khổ bên bên, thì New Delhi dường như đã có một số tính toán mới về những thiệt hại của việc gia nhập một diễn đàn như vậy. Khi Nhật Bản, thành viên EAS vào tháng 11/2017, kêu gọi khôi phục khuôn khổ bên bên, New Delhi đã ra tín hiệu rằng họ sẵn sàng khi động các cuộc tham vấn nhóm mục đích nội địa để thời gian bên. Ngược lại cho rằng các quan chức cấp cao từ bên ngoài đã gặp gỡ bên EAS năm 2017 tại Philippines. Những cuộc tham vấn này phải được xem là bước đi đầu tiên trong một hành trình dài mà chắc chắn sẽ phải đi một vài nhiệm vụ cú xóc nảy trên đường. Những ưu tiên và lợi ích cạnh tranh nhau của bên đối tác, và những lợi ích riêng rẽ của họ trong một mối quan hệ với phía phía Trung Quốc có khả năng làm phức tạp thêm việc xây dựng một liên minh. Tuy nhiên, việc Washington quyết định gộp chặt đàn Ông vào chính sách châu Á của họ và việc New Delhi sẵn sàng từ bỏ những do dự về khuôn khổ bên bên chắc chắn đã cải thiện các triển vọng cho đàn Ông Đông-Thái Bình Đông như một khái niệm đưa chính trị đáng tin cậy.

Giáo sư C Raja Mohan là Giám đốc Chương trình Nghiên cứu Carnegie India; giáo sư nghiên cứu liên kết tại Viện Nghiên cứu Đông Nam Á (ISAS), Đại học Quốc gia Singapore (NUS). Bài viết được đăng trên [ISAS](#).

Trần Quang (gt)